

מחשבה למעשה

בית מדרש ללימוד והוראת ההלכה
בראשות הרב בוטרמן שליט"א

בעלון השבוע...

שאל את הרב // גירוד לכלוך מע"ג ספר בשבת <

פנש בשאלתו האם נפשו בשרצה לזמר. <

דיבור אמעשה // קידוש ה' <

את האלון נטן אקווא גמ כמטבטג www.kollel.org.il

הרב צבי זורייבין

ונטפה שעווה על האותיות שכתב והסיר את השעווה, לא נפסל משום דין "שלא כסדרן" הנאמר בהלכות תפילין, ומכח מכך שהיחס שלנו לאותיות אלו הוא שהן עדיין כתובות אך יש כיסוי עליהן. וההסבר בתוספתא לשיטתו שבדיו הכתב נעלם לגמרי ובשעווה הכוונה הכנת משטח לכתיבה. והב"ח יסבור שנכון שכלפי התפילין האותיות יוגדרו כישנן אך בשבת מכיוון שלא היתה אפשרות לקרוא את האותיות ועכשיו לאחר המחיקה ניתן לקרוא אותן – נחשב לשם מלאכה. ועוד יש לנו לדון כאשר ראובן מגרד את הטחינה היבשה הרי הוא טוחן אותה לפירורים קטנים. האם יש לחוש למלאכת טוחן. וכתב השולחן ערוך (סימן ש"ב סעיף ז') "טיט שעל בגדו וכו' מגררו בציפורן ויש מפרשים דהני מילי לח אבל יבש אסור דהווי טוחן". דהיינו שהשולחן ערוך הביא את דעת רבינו פרץ שאסור לגרד טיט יבש משום טוחן. אך כאן יש להתיר את הטחינה על פי המבואר בסימן שכ"א סעיף י"ב ברמ"א "אבל מותר לפרר לחם לפני התרנגולים דהואיל וכבר נטחן אין לחוש, דאין טוחן אחר טוחן". ואם כן גם הכא מכיוון שהטחינה עברה תהליך טחינה, ממילא שוב אין איסור לטוחנו. אמנם במקרה שנפל על ספר מזמורי השבת דבר שלא עבר טחינה קודם יש לאסור לגררו על פי מה שנתבאר בסימן ש"ב בשולחן ערוך שהבאנו לעיל.

שאל את הרב

גירוד לכלוך מע"ג ספר בשבת

ראובן בליל שבת רצה לשיר זמירות כנהוג, נטל את ספר הזמירות וגילה לתדהמתו כתם של טחינה יבשה בדיוק על המילים שרצה לזמר. נפשו בשאלתו האם מותר לו לגרד את הטחינה כדי שיוכל לקרוא או שאסור. כתוב בגמרא (מסכת שבת דף ע"ה:): "מחק אות אחת גדולה ויש במקומה לכתוב שתיים חייב". וכתב על כך הרא"ש שאמנם נראה מדברי הגמרא שרק במחיקת אות (דהיינו צורת אות ולא קשקוש) יהיה חייב, ברם מבואר בתוספתא "נפלה דיו על הספר ומחקה, שעווה על הפנקס ומחקו אם יש במקומו לכתוב שתי אותיות חייב". דהיינו שמדברי התוספתא עולה שעצם הכשרת הקלף או פנקס לכתיבת אותיות חייב משום מוחק והסברא היא שכיוון שבמשכן היו מוחקים אותיות שנכתבו בטעות, ממילא אין הבדל אם מוחק אות או כל דבר אחר. וכך נפסק ברמב"ם (פרק י"א הלכה ט') וברא"ש סימן ט' ובטור שו"ע סי' ש"מ סעי' ג'. ולפי זה כתב הב"ח (והביאו הט"ז סימן ש"מ סעיף קטן א' ובמשנה ברורה סעיף קטן י') שאם נפלה שעווה על אותיות לא יסיר את השעווה, כי על ידי הסרת השעווה ניכרים האותיות והרי זה כמוחק (את השעווה) על מנת לכתוב (דהיינו לגלות את האותיות). אמנם בספר שבות יעקב חולק על הב"ח ולדבריו אין כאן מוחק על מנת לכתוב מכיוון שהאותיות שתחת הלכלוך מעולם לא נמחקו אלא היו מונחים בקופסה, וראיה לכך שאם אדם כותב תפילין

בכהניו ושמואל בקוראי שמו' (תהלים פרק צ"ט פסוק ו') ועשרים וארבעים משמרות עומדות מבני בניו שכולן מתנבאין ברוח הקדש, שנאמר: 'כל אלה בנים להימן חוזה המלך בדברי האלקים להרים קרן' (דברי הימים א' כה, ה).

אמר: אפשר הגדולה הזו עתידה לעמוד ממני ואני אובד אותה?! ולא ראה יפה, לפי שבניו היו עושין תשובה ועומדין מהן. ומשה היה רואה יפה, לכך נשתתף לבא לאותה חזקה ששמע מפי משה

בפרשתינו פסוק א' כתוב "ויקח קרח בן יצהר" איתא בגמ' (מסכת סנהדרין דף קט ע"ב) אמר ריש לקיש שלקח מקח רע לעצמו. ונשאלת השאלה איזה מקח ישנו כאן. הרי הוא רק ניסה לקבל אבל בפועל הוא לא קיבל כלום ולא התקיים פה שום מקח.

ומסביר ר' שלום שבדרון ע"פ דברי המדרש: "וקרח שפקח היה, מה ראה לשטות הזו? אלא עינו הטעתו, ראה שלשלת גדולה עומדת הימנו שמואל ששקול כנגד משה ואהרן, שנאמר: 'משה ואהרן

"אחנך הנה דגן ואפיקם אחינו, הנה עֵלָה הַדַּעַגְרָ שְׂכָא יִשְׁעֵנו וְכָא חִפְצֵנו הוּא אִכְהֵן אַג קַח. וְעָא כֵן הַנְצוּח אִוְגוּ נִשְׁגוּק אִנְחֵנו. וְאֵא כֵן הוּא, כִּי דִבְרִים אַחֲרִים אֵנוּ עֵאִרְך. וְהוּא כִּי הַמַּעַט כִּי הַעֵאִיגֵנוּ וְכוּ', כִּי אִם כִּי גִשְׁרֵי עֵאִינוּ אִהְיֹה מֵאִרְך עֵאִינוּ. וְאֵא הַאֲבָד אַג עֵצְמֵך, כִּי אִם גַּם הַשְׁגֵרֵך אַג אַהֲנֵן. וְהֵא גַם אִמְהָ שְׂאֲחֵנוּ ז"ל (גַּמְחוּמֵא ג') שְׂקֵא גַרְך עֵא גִדְוּחֹת וְחַעֲשִׁיבֹת וְחַגְנֹת כִּהוֹנֵה. וְגַם שְׂעֵדִיִן אֵא הִיוּ עֵהֲגִיבֹה הוּא, שְׂאִימֵד אִהֵן הַאֲכוּמִיָּהֵן אֲכִשְׂיִבּוּאוּ אֵא הַאֲרָץ. וְזֵה יֵאֲחִי גַם הַשְׁגֵרֵך אַג אַהֲנֵן הַחַגְנֹת כִּהוֹנֵה. וְחִי יֵגֵן וְאֵא הַצְּכֵרֵך אֵנוּ שְׂרֵיג מִשְׁפַּט הַכִּהוֹנֵה עֵד הִיוּגֵנוּ הַאֲרָץ, שְׂפִשְׁמַחַת הַנְּחֹאֹת וְטוֹב הַאֲרָץ נִנְחַם עֵא הַחַגְנֹת אַךְ אֲפֵא אֵא אֵא אֲרָץ וְכוּ' וְגַם אֵנוּ נִחַלַת שְׂדֵה וְכִרְמֵי, שְׂאֲחֵרֵך אֵנוּ מִשְׁפַּט חַגְנֹת מִנְחַלַת שְׂדֵה וְכִרְמֵי. וְשִׁעוֹר הַכְּבוֹה "גַּם הַשְׁגֵרֵך" - הַגִּדְוּחֹת וְחַעֲשִׁיבֹת עֵם שְׂאֵא הַבִּיאוּגֵנוּ עֵדִיִן אֵא אֲרָץ צִבְהַת חֹאבֵי, אִמְהָ מִהַחֲקֵנֵה. וְדִבְשֵׁי, אִמְהָ מִהַחֲמִירֵי. וְגַם אֵנוּ נִחַלַת שְׂדֵה, אִמְהָ מִהַדְּגָן. וְכִרְמֵי, אִמְהָ מִגִּידוּשׁ וִיצְהַר. וְזֵהוּ אִשְׁרֵך אֵנוּ עֵאִירְך, וְאֵא כִהוֹנֵה קַח. וְעָא כֵן אֵינֵן צִבְרֵך אִוְחֵר כִּמְהָ שְׂפִיִיסֵך וְנִצְחַת אַג קַח וְכֵן אֵנוּ שְׂאֵא נִחְנֵע אִנְחֵנוּ מִהִירֵיבֵי. כִּי אִם אֲפִילוּ אִם עֵינֵי הַאֲנִישִׁיך הַהֵם גַּנְקֵך - אֵא עֵאִהֵך. שְׂאֵא נִאֲחֵרֵך הִירֵי נִפֵל עֵצוֹר וִיכֶשֶׁל עֵצוֹר, כִּי אִם אֵא עֵאִהֵך אִהוּדוֹת אַךְ.

(אֲשִׁירֵך הַק')

זרה הלאה כי קדשו' (פרק י"ז פסוק ב') ושואל הרמב"ן הרי האש היתה אש זרה ומדוע ואיך קודשה המחיתה. ואפשר לבאר מכיון שנעשה קידוש השם ע"י המחיתה אפילו שזה נעשה מהצד השלילי זה קדוש.

ולומדים אנו מכאן

שהתפקיד והייעוד של כל אחד הוא לקדש שם שמים והבחירה שלו הוא האם הקידוש שם שמים יהיה ע"י שיראו את השכר שהוא מקבל על מעשיו הטובים או חלילה להפך ע"י שיראו את העונש שמקבל העובר על רצונו.

שהתפקיד והייעוד של כל אחד הוא לקדש שם שמים והבחירה שלו הוא האם הקידוש שם שמים יהיה ע"י שיראו את השכר שהוא מקבל על מעשיו הטובים או חלילה להפך ע"י שיראו את העונש שמקבל העובר על רצונו.

שכולן אובדין ואחד פלט, שנאמר: 'והיה האיש אשר יבחר ה' הוא הקדוש". ומסבירים הספרים הקדושים בזכות מה זכה קורח לכך שיצא ממנו שמואל ונביאים, אלא מכיון שעל ידו נעשה קידוש שם שמים שראו כולם את עונשו לכן הוא זכה לכך,

וזו המקח רע שהוא עשה שהוא יכל לזכות לזה ע"י שהוא היה מקדש שם שמים על ידי זה שהוא היה מבטל דעתו בפני משה רבינו ושומע בקולו. ואולי על פי זה אפשר לתרץ את מה שהקשה הרמב"ן על הפסוק 'וירם את המחיתה ואת האש

"בני קרח, זכאי האיש שמצא את מלאו המידו הגלוי נעדר ה' ומצונו. זכאי ז' אז כל האמרים בשירה אה', שירה המעורר הכרה, הגאהב ומסירות הכינור המוקדש אה' היה בידי רבים, אולם רק מעטים מהם העלו כהני קרח צ'אילים לאומיים, הנעשים משמח העם אש השמחה אש בטגה, רעיונות והנצטים שיש בהם כדי לעצב את רוח ישראל בכל עג... מרד שהיה מכוון אהח'איש אש חשיבותו של מצבה ה', שימש בסופו אמצ'עי אהידוקו. נמשכה שמתגה המורדים מעדג קרח השמחו אצ'יפיו המצבה. רעיון זה הוגשם בצורה נפלאה בגאודו ישראל. בני קרח לא אמו. עשה שאבד אביהם וכל הנאווים עליו, הצ'או בני קרח נפשם בגשופה אהעצ'ג האמח חוויה זו בוודאי העירה בהם רוח אוקיג שמואל הנביא המעורר העם ביוגר של רוח הגורה והמצוה העם ושנקבס הביכרון העם בצד משה ואהרן, וכן המשוררים הנלהבים שמורשגם באה אליו המצחוקים ההאים היו מבני בניו של קרח המורד. כך מוכה גמ המסוגג) ג'יטין נצ'ע"ה(אז כה, כי זכאי איהם של מחריבי מקדש ישראל אמדו גונה כרבים, מבני בניו של המן אמדו גונה הבני בקק, מבני בניו של סיסנא אמדו גינקוט ביכושאים, מבני בניו של סנחריה, שמעיה ואבט'איון, אמדו גונה כרבים".

(רש"י היכג)

שבנימין בונד דואג לנו.. הוא דואג לעצמו, אתה יודע כמה כסף הוא עושה מהמכירה הזו.."

ממשיך הרב, הקשבתי לשיחה של השניים ושאלתי את עצמי, האם הם מדברים מידיעה או מתחושת הלב.. הרי אף אחד מהם לא יודע באמת מדוע בנימין בונד עושה את המכירה הזו, האם בשביל לעזור לכולם

באמת או בשביל לעשות רווחים על כולם, אז מדוע יש כאלה שבטוחים שהוא עושה זאת ממניע של חסד ויש בטוחים שהוא עושה זאת כדי להרוויח כסף..

האמת, המשיך הרב, לא כל כך ידעתי מה לענות לעצמי.. עד שראיתי את דברי רבינו יונה בשערי תשובה (מביאו הבאר מים חיים הל"א איסורי לשון הרע כלל ג ס"ק ז) וזה לשונו: "ואמר שלמה המלך

עליו השלום במשלי: "אוילים יליץ אשם". כי יחפש מומי בני אדם ואשמתם, ויתן בהם דופי ולא ידבר לעולם בשבח ודבר טוב הנמצא בהם וכו'. ואמרו רבותינו "כל הפסול – פוסל, ואינו מדבר בשבח של עולם, ודרכו לפסול בני אדם במומו. "ובין ישרין רצון" – כי דרך הישרים לכסות על כל פשעים, ולשבח האדם כי נמצא בו דבר טוב וכו' עכ"ל.

למדתי מכאן אמר הרב, שכשבן אדם נותן פרשנות למה שסביבו, הוא בעצם מגלה את תכונות ליבו, ואם הפרשנות שלו היא טובה סימן שהוא טוב, ואם הפרשנות שלו היא רעה סימן שהוא רע – כדברי הגמרא "כל הפסול – פוסל".

מסיים הרב, אם אתה רוצה עיצה טובה לדון את סביבך לכף זכות, פשוט תהיה טוב בעצמך, ואז תראה טוב מסביבך.

שעושה מעשה הנראה לא טוב, אם הוא ירא אלוקים חייבים לדונו לכף זכות תמיד. ואם הוא אדם בינוני, אם המעשה שעשה נוטה לכף זכות, או אפילו ספק – חייבים לדונו לכף זכות. ואם נוטה לכף חובה מותר לדונו לחובה אך יש מצווה לדונו לכף זכות. וכפי שבארנו במדור זו בשבוע שעבר.

שאל אחד מבני הקהילה את הרב: "כבוד הרב, כשאני רואה את חברי עושה מעשה שלא נראה טוב, אני מבין שעל פי הלכה יש ללמד זכות על המקרה, אבל למה שאעשה זאת... הרי בפועל זה נראה אחרת.. בקיצור מה יגרום לי לשנות את התפיסה שלי ולהתחיל לראות את מה שעובר לידי באור חיובי.

ענה לו הרב: תשמע סיפור, כשהייתי נער, היה בשכונת מגורי יהודי בשם בנימין בונד. בנימין בונד היה עסוק ברוב שעות היום בלימוד תורה ועבודת ה'. אבל לפני פסח הוא היה משתנה לגמרי, כיון שהמצרכים לפסח יקרים מאד, הוא עמד בקשר עם כמה יבואנים של המצרכים וארגן לאנשי השכונה מכירה מוזלת של המצרכים הנ"ל.

שנה אחת הורי שלחו אותי לאסוף את המצרכים שהזמינו במכירה של בנימין בונד, כשעמדתי בתור לאיסוף המצרכים ראיתי שני אנשים מבוגרים משוחחים ביניהם, וכיון שהם שוחחו בקול רם שיחתם הגיעה לאוזני, המבוגר מבניהם טען "כל הכבוד לבנימין בונד, איך הוא דואג לכולם, למרות שבערב פסח זה זמן יקר ולחוץ, הוא לוקח על עצמו משימה כ"כ קשה של מכירת מצרכים בזול.. אחח אשרינו שיש בינינו כזה אדם יקר..." אך הצעיר לא הסכים איתו, נראה לך

כי יחפש מומי בני אדם ואשמתם, ויתן בהם דופי ולא ידבר לעולם בשבח ודבר טוב הנמצא בהם וכו'. ואמרו רבותינו "כל הפסול – פוסל, ואינו מדבר בשבח של עולם, ודרכו לפסול בני אדם במומו. "ובין ישרין רצון" – כי דרך הישרים לכסות על כל פשעים, ולשבח האדם כי נמצא בו דבר טוב וכו'

